

на Душан Поповиќ се искажувал дека автономијата на Македонија би била „политичка бесмислица бидејќи во таа така наречена држава ниедна нација не би имала мнозинство.“ Но каква би била таа иста македонска држава во рамките на предлаганата Балканска федерација тој и другите српски социјалисти со истите гледишта не се изјасниле. Слично гледиште застапувале и некои социјалисти останати во Србија. Единствено Комитетот на ССДП во Париз, раководен од Коста Новаковиќ, се изјаснил против поделбата на Македонија, за Балканска федерација со неделива Македонија како автономен член. Овој став бил изнесен на Меѓусојужничката конференција во Лондон од февруари 1918 година.

Српските социјалисти, кои го поддржувале прокламираниот принцип за правото на народите на самоопределување, биле единствени во определбата против примената на правото на плебисцитарно изјаснување за самоопределување на македонското население кое не го сметале за одделен народ. Плебисцитот, според нивното гледиште, „може би и можел да овозможи создавање и автономна и независна Македонија“, но дека таа „во моментот не била потребна“. Се поставува прашањето: за кого?

Изнесените гледишта кои биле осудени на завршниот конгрес на ССДП, според авторот не влијаеле врз генералната политика на партијата за Балканската федерација. При тоа упатува на заклучок дека српските социјалисти во времето на Првата светска војна се застапувале за поделба на Македонија „само како привремено решение“.

Инаку авторот, врз основа на литературата, објавената и необјавена архивска граѓа и работничкиот печат, констатира богати врски на македонските и српските социјалисти од времето на појавата на социјалистичкото учење во Македонија до Балканските војни, делумно и до крајот на Првата светска војна.

Ова прашање д-р Живан Стојковиќ го разгледува умешно и во целост ја остварува поставената цел: да открие и презентира врски на српското и македонското работничко движење како израз на блискоста и поврзаноста на српскиот и македонскиот народ во револуционерната борба, а заедно со другите југословенски народи, до „дефинитивно остварување на целосна самостојност и еднаквост во Социјалистичка Југославија“.

Михајло МИНОСКИ

Блаже РИСТОВСКИ, **ВАСИЛ ИКОНОМОВ (1848—1934), Прилог кон проучувањето на македонскиот културно-национален развикот**, Институт за национална историја — Скопје, 1985, 154.

По повод педесетгодишнината од смртта на бележитиот македонски разностран културно-на-

ционален деец **Васил ИКОНОМОВ**, во текот на 1985 година, а во издание на Институтот за нацио-

нална историја — Скопје, излезе од печат гореспомената публикација. Васил Икономов, иако е мошне значајна личност, познат на времето не само во својот роден крај и сред своите сомисленици и соработници, кој со своето фолклористичко-етнографско и печатарско-публицистичко дело, потоа со својата учителско-будителска и национално-културна активност, претставувал значајно име во македонската национално-културна историја кон крајот на XIX и почетокот на XX век, сеуште не го нашол своето вистинско и заслужено место во македонската историографија. За сето тоа се погрижи еден од најплодните современи македонски историографи и истражувачи на културната историја на македонскиот народ и воопшто на македонската национална мисла д-р Блаже Ристовски, научен советник во Институтот за национална историја — Скопје.

За да може што поуспешно да го прикаже животот и делото на Васил Икономов, авторот на публикацијата прво се задржува на просветните прилики во Лазарополе, родното село на Икономови, и воопшто на просветно-културните прилики во Дебарската епархија и тоа во втората половина на XIX и почетокот на XX век, потоа на штетните дејности на туѓите пропаганди во тој дел на Македонија, и најпосле врз развитокот на македонската национална свест и борбата за себепознавање. Во таа смисла, Блаже Ристовски прво ја прикажува борбата за еманципација од Цариградската вселенска грчка патријаршија, а потоа допирот и појавата на српската и бугар-

ската пропаганда во Дебарската епархија. Во тој дух, Ристовски подробно пишува за отворањето на српски и егзархиски училишта во Дебарско. И покрај незнатниот успех на споменативе пропаганди, особено на бугарската и тоа во 80-тите и во 90-тите години на XIX век, авторот прецизира дека лазарополското општинско училиште, во кое што Васил Икономов цели дваесетидве години работел прво како општински, а потоа како егзархиски учител, иако било под егзархиско ведомство и употреба на бугарски учебници, јазикот сеуште бил македонски и самоуправата — општинска.

Судирот на Васил Икономов со Бугарската егзархија и отпуштањето од егзархиска служба, Ристовски го поткрепува со автентични архивски податоци, црпени од повеќе архивски центри. Во таа смисла, публикацијата се темели на богата и разновидна документациона фактографија.

Со издавањето зборници на народни умотворби Васил Икономов направил голем прилог кон презентирањето на македонскиот обреден фолклор од својот крај. Оттука, покрај прилепчанецот Марко Цепенков (1829—1920) и охриданецот Кузман Шапкарев (1834—1909), Васил Икономов заема значајно место во македонската фолклористика. Тоа се согледува од сознанието што Васил Икономов објавил повеќе лирски македонски народни песни, старо—јуначки песни, приказни, народни обичаи, балади, гатанки, баења, пословици, брзоговорки, детски залагалки и друго. Овие мошне значајни народни умотворби Икономов ги обја-

вил во следните свои публикации:
1. Сборникът отъ старо-народни пѣсни и обичаи въ Дебарско и Кичевско (Западна Македонија), София, 1893, 162; **2. Сборникът отъ старо—народни умотворения изъ Дебарско, Кичевско и Охридско,** Солун 1895; **3. Народна пѣсно-пойка,** Солун, 1910 и во други одделни зборници и списанија. Во последнава публикација, покрај објавените лирски македонски народни песни, тука за прв пат во историографијата на македонската фолклористика се објавени илинденски револуционерни песни, како што се: „Песна за дебарскиот војвода Максим“, „На леринскиот војвода Марко“, „На Кочо војводата од Битолско“, „На Апостол војвода“, „На Апостола“, „Песна на востаниците од Малесија, Охридско“, „Песна на дојранскиот војвода Тодор“, „Горда Пирин Планина“ и слично. Импонира фактот што илинденските револуционерни песни се однесуваат за целокупната етнографска Македонија.

Во публикацијата Васил Икономов е прикажан како значаен полиглот (зборувал девет јазици),

како црковен певец, како солиден преведувач. Преводот на Икономов, според Блаже Ристовски е мошне точен, стилски лесен, дијалогот природен и во духот на македонското народно раскажување.

Откривајќи го на научната јавност од заборав ликот и делото на Васил Икономов, авторот на публикацијата Блаже Ристовски заклучува дека споменатиов мошне разностран и заслужен лазарополец зазема скромно, но мошне значајно место во пантеонот на македонската културно-национална историја. Во таа смисла, авторот истакнува дека Васил Икономов израснува во истакнат фолклорист и етнограф, народно-општински учител, вреден препишувач во духот на манастирската традиција во Македонија, црковен певец, преведувач, издавач и печатар со пошироко влијание во одделни структури од народот и виден национален деец од кругот на „националниот сепаратизам“ од епохата на „лозарството“ во Македонија.

Александар ТРАЈАНОВСКИ

Д-р Вера ВЕСКОВИК-ВАНГЕЛИ „МЕГУНАРОДНИОТ ДЕН НА ЖЕНАТА ,8 МАРТ' И НАПРЕДНОТО ДВИЖЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА (1919—1945)“, Архив на Македонија — Скопје, 1985 година

Зборникот документи „8 Март во Македонија 1939—1945 година“ од Д-р Вера Весковик-Вангели се вбројува меѓу оние зборници, кои претставуваат документациона целина за периодот на НОВ и Револуцијата. Тој содржи 52 документи. Од нив 2 се објаве-

ни во „Зборник на документи за учеството на жените во Македонија во НОВ и Револуцијата 1941—1945 година“ кој во издание на Институтот за национална историја во Скопје и Конференцијата за општествена активност на жените во Македонија, излезе од